

UNIVERZITA PARDUBICE
FILOZOFICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2008

Anna Adamová

Univerzita Pardubice
Filozofická fakulta

Historické kořeny a návrat k tradicím
v mikroregionu Podhůří Železných hor

Anna Adamová

Bakalářská práce
2008

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Katedra věd o výchově
Akademický rok: 2006/2007

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Anna ADAMOVA**

Studijní program: **B6107 Humanitní studia**

Studijní obor: **Humanitní studia**

Název tématu: **Historické kořeny a návrat k tradicím v mikroregionu
Podhůří Železných hor**

Zásady pro vypracování:

- 1) Úvod do problematiky
 - 2) Tradice v historii
 - 3) Současnost
 - 4) Návrhy na obnovu tradic
 - 5) Závěr
-

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KABELÁČ, Karel. Choltická kronika vypráví. Pardubice: MNV Choltice 1984.

KUBÁŇ, Jan. Kouzlo Valaška. Vlašská svatba na Horní Bečvě. Národopisná črta

zvyků, písní a nápěvů. Praha: Triton 2000.

VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. Tradice lidové tvorby: lidová

hmotná kultura v Čechách a na Moravě. Praha: Artia 1998.

Pardubicko, Holicko, Přeloučsko: dějinný a místopisný obraz. Díl 2. Část 1.

Lid a jeho kulturní život a práce. Pardubice: Agitační výbor 1905.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Ilona Moravcová, Ph.D.

Katedra věd o výchově

Datum zadání bakalářské práce:

30. dubna 2007

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2008

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

L.S.

prof. PhDr. Karel Bědi, CSc.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2007

SOUHRN

Práce se zabývá tradicemi, lidovými řemesly, folklorem v mikroregionu Podhůří Železných hor. Jaké tradice, řemesla, zvyky a obyčeje převládaly v minulosti v dané oblasti a jaké se slaví dnes. Některé se obnovily, popř. jaké by se mohly ještě obnovit, některé jsou nové. Pozornost je věnována také dětem a jejich zálibám, jaké zvyky doma dodržují, o jaké činnosti týkajících se lidových tradic mají zájem.

KLÍČOVÁ SLOVA

řemesla, zvyky a obyčeje, folklor, děti a jejich zájmy, obnova a vznik tradic

TITLE

Historical Roots And Return To The Traditions In Mikroregion Of The Iron Mountains Foothills

ABSTRACT

My thesis is about traditions, craft of people industries and folklore in the microregion of the Iron Mountains Foothills. What traditions, crafts, customs and habits dominated in the past in the certain region and which traditions are celebrated nowadays. Some of them were renovated, eventually, which of them could be renovated in the future. Some of them are modern. The attention is also dedicated to the children and their hobbies, what customs they observe at home, which activities relevant to the traditions they are interested in.

KEYWORDS

industries, customs and habits, folklor, children and their hobbies, renewal and inception of traditions

Obsah

Úvod.....	7
1. Podhůří Železných hor.....	8
2. Historie.....	9
2.1 Tradiční lidová kultura a kultura venkova.....	10
2.2 Řemesla.....	17
2.3 Denní práce.....	19
2.4 Zvyky a obyčeje.....	19
3. Současnost.....	26
3.1 Zvyky a obyčeje.....	26
3.2 Tradice, řemesla, zábava.....	28
4. Výzkum.....	30
4.1 Příprava výzkumu.....	30
4.2 Výsledky výzkumu.....	30
4.3 ZŠ Choltice.....	31
4.4 ZŠ Přelouč.....	32
5. Návrhy na obnovu tradic a řemesel.....	35
6. Závěr.....	36
Seznam použité literatury.....	37
Seznam příloh.....	39

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí mé bakalářské práce PhDr. Mgr. Iloně Moravcové, PhD. za cenné rady a pomoc. Dále bych ráda poděkovala Kateřině Korejtkové za důležitý vedení práce, informace a odkazy k tématu, uvedení do problematiky mikroregionu a oponentské poznámky. Mé poděkování rovněž patří starostům obcí za poskytnutí informací a ředitelům základních škol za spolupráci při výzkumu.

Úvod

Po celý život nás doprovází práce, svátky, zvyky, tradice, také řemesla a obyčeje. Lidé pracují ve veřejné či soukromé sféře. V minulosti souvisela řemesla s obživou a výrobou věcí nutných k životu – ševcovství, košíkářství, rolníci, pálené nádoby z hlíny apod. Práce byla velice fyzicky náročná. Často hospodáři vlastnili rozsáhlé pozemky a velká stavení se stodolou, chlévy – museli většinou ručně obdělávat pole, pást dobytek, udržovat hospodářství a starat se o domácnost. Úkoly se rozdělily mezi členy rodiny. V minulosti těžkou práci doprovázela závažná onemocnění, ale i živelné pohromy (stejně jako dnes). Protiváhou nelehké doby představovaly svátky, zábavy, posty.

Značné narušení tradic, řemesel a folkloru trvalo půl století (1948 – 1989). Dnes můžeme sledovat obnovu, budování nového, návrat, zároveň také opuštění od tradic.

Cílem práce je najít kořeny řemesel, obyčejů a tradic v mikroregionu Podhůří Železných hor - jaká řemesla charakterizovala tuto oblast, jak lidé slavili jednotlivé svátky; dále přiblížit současnost, zda vznikají nová řemesla, zda se někde najdou lidé, kteří si předávají zvyky nebo také řemeslo z generaci na generaci. Mají občané vesnic a měst zájem o dění v místě bydliště, podporují obec v kulturním akcích, mají sami nápady?

U nejmladší generace jsem zjišťovala metodou dotazníků jejich záliby, kroužky, jaké dodržují doma tradice, zda by se zajímaly o kroužky týkající se lidových tradic. Stejnou metodu a navíc metodu rozhovoru jsem použila u starostů obcí v mikroregionu při sběru informací o situaci v obcích.

Výsledky se využijí při práci s dětmi - jakou zájmovou činnost pro ně připravovat a u návrhů na obnovu tradic a řemesel v mikroregionu.

1. Podhůří Železných hor

Mikroregiony Pardubického kraje se staly dne 22. 6. 2005, spolu s neziskovými organizacemi a podnikateli v zemědělství, lesnictví, službách a cestovním ruchu, členy občanského sdružení MAS (Místní akční skupina) Železnohorský region. Občanské sdružení podporuje rozvoj daného území prostřednictvím realizace projektů a akcí metodou LEADER – spolupráce všech subjektů v území. Zaměření sdružení je vytváření a konání společných akcí pro rozvoj venkova, využití dotací z Evropské unie. Tato organizace není uzavřenou, naopak je připravena pro přijímání dalších členů.

Do MAS Železnohorský region patří mikroregiony: Za Letištěm, Podhůří Železných hor, Heřmanoměstecko, Železné hory a Centrum Železných hor.

Mikroregion Podhůří Železných hor vznikl 21. 8. 2002. V současné době se rozkládá na území 21 členských obcí a měst od Polabské nížiny až po vrcholky Železných hor. Území je kompaktní jak vývojem utvářené krajiny, tak historickým vývojem, především ve středověku, za pánů Gerštorfů z Geštorfu. Tento rod území sjednotil a dal vzniknout mnoha rybníkům. Památky nacházíme v území dosud: stavby, krajina.

Region byl charakteristický mnoha sídly o malém počtu obyvatel. Podhůří Železných hor byla vyloženě zemědělská oblast doplněná řemesly: kovář, obuvník, zedník, truhlář, protože jejich výrobky byly potřebné pro běžný život. V oblasti neprobíhala těžba – jen v obci Chrtníky se těžilo v lomech, ale v malém rozsahu. Pěstovala se zde cukrová řepa, píce, které později nahradily řepka olejka a kukuřice.¹

¹ Na základě informací získaných z osobního rozhovoru s Kateřinou Korejtkovou, Lázně Bohdaneč, 20.11.2007.

2. Historie

Na mapách stabilního katastru z poloviny 19. století je zobrazeno vymezené území ještě před výstavbou železnice. Můžeme rozeznat hospodářská stavení, chalupy, lesy, louky a pole. Za vesnicí obdělávali hospodáři svá pole, na loukách se pásli dobytek. Voda představovala zdroj pohonu pro vodní mlýny, hamry, pily a stoupy. Mlynáři byli považováni za znalce vody. Uměli přivést vodu do zahrad, nebo ji naopak od domu odvést, uměli najít prameny, postavit hráze a další vodní díla.² V 15. století se v regionu začaly budovat rybníky. Nechávaly se zpravidla jeden rok nenapuštěné. V 18. století se do vypuštěných rybníků zasázelo obilí, nebo se pronajímaly sedlákům. Mělké rybníky postupně zanikaly – bouraly se hráze a vznikaly louky či pole.

Poslové přinášeli mobilizační vyhlášky do obcí a měst v roce 1914. I během války se povolávali další muži ve věku 18 – 50 let. Těžká práce a vedení hospodářství tak zůstávalo na ženách.

V době Československé republiky se panské pozemky rozdělily na parcely a následně byly prodány. Například ve Svinčanech vznikla organizace Domovina. Ta sdružila tehdy téměř všechny místní malorolníky a bezzemky, a zasazovala se o pozemkové reformy ve vsi.³

Období německé okupace znamenalo pro venkov nelehký život. Obce byly omezovány různými nařízeními, ale především rolníci museli odevzdávat velkou část své úrody, dodávky se pozorně sledovaly. Někteří se snažili utajit zásoby a dali je lidem, kteří trpěli nedostatkem jídla. Pokud se na to přišlo, následovaly tvrdé tresty.

Odchodem Němců z našeho pohraničí nastal veliký přesun obyvatelstva z vnitrozemí do pohraničních krajů. Nebylo snad obce, odkud někdo neodešel.⁴

V roce 1949 dochází k rozdělení celého území republiky na 19 krajů. V důsledku tohoto rozhodnutí se staly Pardubice krajem a sídlem ONV Přelouč.⁵

Kolektivizace v zemědělství v 50. letech znamenala zcelování pozemků a maximalizaci výměry lánů. Zaniklo soukromé vlastnictví a na vesnici už lidé neměli

² NERADÍLEK, Vladimír. *Obnova a péče o krajinu a přírodní prostředí: mikroregion Podhůří Železných hor* [CD-ROM, vlastnictví Podhůří Železných hor]. Podhůří Železných hor, 2004. str. 11.

³ KOČÍ, Ladislav. *Svinčany a okolí*. Svinčany, 2001. str. 38.

⁴ KOČÍ, Ladislav; et al. *Svinčany: od dávné minulosti k současnosti 1226 – 1996*. Svinčany, 1996. str. 22.

⁵ KOČÍ, Ladislav; et al. *Svinčany: od dávné minulosti k současnosti 1226 – 1996*. Svinčany, 1996. str. 23.

dobytek, který by na pastvu vyhnali. Velkovýrobní zemědělská družstva s pasením dobytka také nepočítala. Tak většina pastvin zanikla.⁶

Po roce 1948 se nesmělo pokračovat v řemeslech, předávání řemesel z generace na generaci bylo zpřetrháno, některé tradice byly zakázány.

S novou dobou se objevily nové možnosti. Návrat k tradicím, nebo spíše jejich obnova a vznik nových, pokračování v řemesle předků, možnost soukromého podnikání apod.

2.1 Tradiční lidová kultura a kultura venkova

Tradiční lidová kultura neboli kultura venkova se datuje od počátku 18. století do poloviny 19. století, kdy se společenské skupiny i jejich kultura vzájemně překrývaly. Na venkově se vyskytovala mnohotvárnost lidové a řemeslné výroby. Na celou kulturu měla vliv estetika, prestiž, móda a praktičnost. Novinky, změny se dostávaly na venkov v 19. století a v první polovině 20. století v souvislosti s kapitalismem, v tu dobu docházelo k postupnému nahrazování tradičních jevů.

V 19. století je pro lidovou kulturu charakteristický rozvoj honosnosti a zdobnosti u hmotné kultury, snahy o obnovu lidového kroje, typických slavností, zvyků.⁷

Lidová kultura nebyla rozhodně v žádné izolaci, byla součástí kultury společnosti i prostředí.

Lidová tvorba

Důležité pro běžný život bylo nejen zemědělství, ale i jiné lidové výroby.

Nejjednodušší výrobu představovala domácí, zhotovovala potřebné věci pro sebe a blízké okolí nebo mohla být i zdrojem výdělku (hračky, krajky). Vyrábělo se především v zimě, kdy bylo více času, protože se více pracovalo na půdě u domu, usedlosti (ať už zemědělství či pouze péče o zahradu atd.). Hranice mezi řemeslnou a domácí výrobou nebyla přesně oddělená.

⁶ NERADÍLEK, Vladimír. *Obnova a péče o krajinu a přírodní prostředí: mikroregion Podhůří Železných hor* [CD-ROM, vlastnictví Podhůří Železných hor]. Podhůří Železných hor, 2004. str. 13.

⁷ VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha, 1998. str. 14.

Zpracování textilních plodin a vlny

Do 19. století se zpracovával len a konopí způsobem ustáleným ve středověku. Tyto plodiny se využívaly na výrobu oděvů, pytlů, plachet na trávu.

Lodyhy lnu se ručně trhaly i s kořínky, aby bylo vlákno co nejdelší, potom se cepy vymlátilo lněné semeno a hlavičky lnu se odtrhly na hřebenech. Se lněným semenem se obchodovalo nebo se využilo na další osev nebo lisování. Len bez paliček se máčel, sušil, lámal, kdy se oddělovala potrhaná a krátká vlákna, potom následovalo předení a nakonec samotná výroba textilu.

Přeslice u kolovratů byla dvojího druhu - přeslice sedátková (podstavcem bylo delší obdélníkové prkno, do něho zapuštěna tyč) a stojánková (kruhový podstavec se 3 krátkými nožičkami). Existovaly také různé typy kolovratů – horizontální (cívka nad kolem) a vertikální (cívka vedle kola).⁸

Tkaný textil

Od počátku 18. století vznikaly na venkově manufaktury; později, od 19. století, malé továrny nahradily produkci domácích výrobců a řemeslníků. Tkaný textil se vyráběl především ze lnu, konopí, výjimečně z hedvábí a od 19. století z bavlny.

Lněné a konopné (vyčesané a spředené) příze se dělily podle kvality od jemné, tenké až po hrubou.

Plátna se zpravidla nebarvila, pouze jemnější druhy se bílily. Objevovaly se také vzorované textilie tzv. kanafas; v barvách červenobílý a modrobílý, bílá, červená a černá, ... Větší vzory se vyskytovaly zřídka. Kanafas se vyráběl nejdříve ze lnu, později z bavlny. Ze vzácných a drahých kanafasů se tkaly zástěry tzv. baboráky, předaky.⁹

Pro sváteční oděvy se vybírala tenká plátna, která byla zdobena výšivkou či krajkou.

Modrotisk a batika

Úprava textilu se rozšířila v 18. století se zakládáním manufaktur. V 19. století se zvýšila výroba modrotisku, který byl z hlediska módy oblíbený. Mezi jeho přednosti patřila levnost, trvanlivost i estetika.

Tisklo se na celovlněné plátno (od poloviny 19. století na bavlněnou tkaninu) dřevěnými formami.

⁸ VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha, 1998. str. 61.

⁹ VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha, 1998. str. 70.

Po několika úpravných fázích, jako praní, škrobení, mandlování, se nanášely rezervy formami, tím se kryla neobarvená část (pap, tj. hustá škrobovitá hmota). Látka se několikrát ponořila do studené barvicí lázně, která byla obvykle z indiga, vápna, zelené skalice. Potom se máchala, ustalování barvy v roztoku kyseliny sírové, pak se vyprala.

Vyřezávané formy, čtvercové desky (20 – 30cm), se skládaly ze dvou částí. Spodní díl tvořilo tvrdé dřevo, horní díl – držadlo měkké dřevo. Podle období byly určovány vzory. Později se kombinovaly další barvy. Poslední dílny vyráběly modrotisk do poloviny 20. století.

Plátno na batiku se buď svazovalo, nebo prošívalo. Barvilo se v barvách: modré, červené, zelené. Batiky se využívalo především u barvení zástěr.

Výšivka

Ve vyšívání se objevovalo velké množství vzorů a kompozic. Tato lidová tvorba se předávala z generace na generaci. Největší rozmach proběhl na přelomu 17. a 18. století.

Na výšivku se používalo jemnější plátno manufakturní výroby – tyl, sukno, později se ještě zdobila kovovými penízky, korálkami, kůží apod. Technické provedení záviselo na době a tradici, převládala rostlinná a figurální tematika, postupně se vyšívalo i barevně.

Výšivky se objevovaly na košilích, plenách, šátcích, kabátech, zástěrách, sukních, stuhách do vlasů atd.

Krajka

Prodávala se do krajů v nížině, také do zahraničí. V 18. století vznikaly krajkářské školy. Původně krajka měla praktické funkce – odlehčení, provzdušnění, vyšívaly se okraje tkanin, potom se krajky využívalo jako zdobení.

Vyráběly se z bavlny, lnu, konopí, surového hedvábí převažující technikou – paličkováním, od konce 19. století se krajky háčkovaly nebo pletly.

Dřevo

Dřevo bylo důležité pro běžný život. Na venkově existovala síť domácích neškolených výrobců dřevěných předmětů. Dlabání představovalo nejjednodušší techniku zpracování dřeva, existovaly ale i další techniky (tesání, štípání, řezání).

Ze dřeva se zhotovovaly různé předměty, například nábytek, přeslice, hračky,...

Plastika

Plastiky se vyráběly ze dřeva, hlíny, kamene, vosku, chlebového těsta apod. Lidé nevytvářeli pouze plastiky světců, ale modelovali také věci světské - držadla v podobě zvířat, hlavička kozla u dud, dřevěné včelí úly, betlémy.

Keramika

Symbolizovala tradiční produkci, pro kterou byla důležitá zručnost a kde se uplatňovaly výtvarné představy. Postupně se formulovala produkce, tzv. lidová keramika. Výrobky se staly součástí života venkova.

Využívala se nejen na přípravu jídla, ukládání potravin a surovin nebo když se zařizoval dům (části komínů, kachle), používala se dokonce i v hospodářství.

Z keramiky se rovněž vyráběly keramické plastiky. Zdobení se malovalo kukačkou nebo růžkem naplněné barvou. Kukačku (hliněná nádoba) lidé zhotovovali na kruhu, růžek se vyráběl z dutého rohu, kde do užšího konce bylo upevněno brko.

Největší rozmach keramika zaznamenala na přelomu 18. a 19. století, kdy probíhal hospodářský vzestup venkova po zrušení nevolnictví. Následoval pokrok, továrny vyráběly barvy, glazury. Po stabilizaci sortimentu v 18. století se vyrábělo především ploché nádobí (talíře, mísy, rendlíky), poloduté nádobí (formy na pečivo), duté nádobí (hrnce, džbány, poháry).

Keramiky se využívalo v kamnářské a stavební hrnčině, při zhotovování plastik, ve výrobě hrnců, které měly různé tvary (sádláky, kvašňáky, zeláky, mléčníky, smetaníky apod.). Objevoval se tu i tzv. srostlík - dva nebo tři menší hrnky spojené dohromady jedním uchem, používal se k nošení jídla na pole.¹⁰

Specifickou část keramiky představovala zakuřovaná keramika, která se vypalovala v polních pecích. Byla vhodná k dlouhodobému ukládání potravin a ke kvasným procesům. Byla charakteristická matným černým povrchem a pásy drobných řetízků, avšak od konce 18. století se přestala postupně užívat.

Kamenina se nemohla používat v blízkosti ohně, protože docházelo k její deformaci. Od konce 17. století se zařadila do lidové kultury, ale nikdy se nestala typickou pro tradiční kulturu. V 19. století se změnila technologie, zavedla se tovární výroba.

Od konce 19. století se více vyráběla více bělnina než hrnčina, protože měla větší pevnost, byla více ohnivzdorná, postupně docházelo k vytlačování hrnčiny.

¹⁰ VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha, 1998. str. 114.

Kov

Zemědělství úzce souviselo se zpracováním železa. Řemeslo kovář se postupně rozdělilo do dvou sfér: venkovský kovář (běžná práce pro rolníky) a městský kovář (specializace na výrobu určitého druhu zboží). Kovář na venkově vyráběl věci podle potřeby lidí, především předměty k praktické potřebě.

Od konce 18. století se rozšířilo zdobení. Na venkově se zdobilo rýhováním (pomocí kladívka, rýhováků) a vyrážením. Na každý předmět se vtiskl motiv do železa – důlek, kroužek, půlkroužek, hvězdička, lístek, křížek, písmena, číslice, tím se razilo jméno majitele apod. Kovář pracoval nejvíce na opravách, pak vyráběl potřeby pro zemědělství, plechy na vaření, trojnožky, vidlice k peci, kotlíky, hrnce, oplatečnice potřebovaly domácnosti. Kovář prováděl zdobení na pantech u dveří, skříní, truhlách. Železo se používalo také ke zhotovování řetězů, hřebíků, háků, skob. Každý venkovský kovář musel ovládat výrobu podkov, hřebíků podkováků a okování koně. Někteří se zabývali výrobou svícňů pro kostely, ozdobných mříží, křížů - uměleckým kovářstvím.

Jiných kovů se užívalo pouze výjimečně: ve městech měděné a stříbrné přezky, mosazné či stříbrné šperky, na vylévání cín či olovo.

Hračky

Nejstarší hračky si děti vyráběly samy, potom rodiče a později se prodávaly i na trzích.

Mezi nejjednodušší hračky se řadily vrbové píšťaly, káči poháněné bičem, hrací kostky, ... Pro dívky se zhotovovaly panenky z kukuřičného šustí a ze zbytku textilu. Někdy byla panenka jen polínko zahalené do hadříků, později se vyřezávaly ze dřeva, potom soustružené a malované. Hadrové panenky měly vyšité obličej, byly oblékány do šatů napodobujících skutečný oděv.

Pro chlapce byly určeny hračky s vojenskými náměty – dřevěné meče, figury vojáků, husaři na koni.

Některé hračky napodobovaly předměty používané ve světě dospělých (například kuchařské nádobí), avšak k zemědělskému nářadí se tvarem, funkcí nepřiblížila žádná, protože v tradičním venkově představovalo hlavní zdroj obživy zemědělství, který byl pro rodinu důležitý, hra týkající se této oblasti nebyla proto tolerována.¹¹

¹¹ VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha, 1998. str. 129.

Klapačky, řehtačky, vozík s otočnými koly, zobající slepičky založeny na principu kývavého závaží, houpací kůň patřily do pohyblivých hraček.

Vyráběly se tzv. příležitostné hračky: postavy Mikulášů a čertů ze sušených švestek, mandlí a rozinek, figury pečené z těsta, figurální perníky.

Tradiční hračky byly zpravidla jednoduché, vyráběly se ze snadno dostupných materiálů: dřevo, hlína, textil, sláma.

Oděv

I v oděvu existovaly místní, hospodářské a sociální odlišnosti, souvisel s módou, rovněž zasahoval vliv jednotlivců, co každý upřednostňoval.

Na venkově se vyskytovaly dva druhy oděvu: pracovní a slavnostní. Pracovní byl jednoduchý, bez regionálního odlišení, důraz se kladl na levnost a trvanlivost, zhotovovaly ho ženy samy, bohužel se nedochovaly, ani nejsou popsány, protože byl považován za prostý a výzkumníci tomu nevěnovali pozornost. U slavnostního (honosného) oděvu se dával důraz na výzdobu, často byl až přezdobený, to mohlo vést k nepraktičnosti. Slavnostní oděv určoval nositele ze sociálního a teritoriálního hlediska, tady se vyčlenila část, tzv. kroje.

Ženy původně nosily pláště, bílé plachty přehozené přes záda a svázané uzlem na prsou. Na hlavě nosily šátky, pleny ve tvaru čtverce, diagonálně se přeložily, zavazovaly se pod bradou, v týle nebo na temeni. Především roh, který zůstal viset na zádech, se bohatě zdobil výšivkou, často se regionálně lišila. Od 19. století se začaly manufakturně vyrábět potiskované šátky. Nejstarším oblečením byla suknice, tj. dlouhý šat s rukávy, upevňoval se v pase, později se z ní vyvinula sukně. Vždy se odděloval živůtek a sukně. V 18. století se sukně navléká přes hlavu. Zástěry se dělily na jednoduché, úzké, jednodílné zástěry zdobené jen těsně nad spodním okrajem; sešívané dvoudílné a trojdílné, nabírané v pase - fěrtochy, zdobené pentlemi a třásněmi (asi všechny zástěry). Kabátky z 18. století se šily dlouhé a kryly boky, postupně se zkracovaly a prodlužovaly se límce. Čepec, byl vyhrazen pro vdané ženy, existoval dvojího typu: síťovaný (měkký čepec) a zlaté, brokátové (tvrdé čepce). Na nohou ženy nosily pletené punčochy, především červené a bílé, v 19. století bavlněné punčochy. Objevily se i různé typy střevíců: vykrojené střevičky, střevíce s dlouhým jazykem, který se na nártu přehýbal, holínky. Slavnostní oděv doplňovaly různé ozdoby – šperky, jehlice, spony z kovu a skla.

Vývoj mužského oděvu prošel méně změnami než ženský. Muži v 19. století nosili kolem krku šátek. Přes košile nosili různé vesty. Kabát v 18. a 19. století pocházel z barokní módy – sahal asi po kolena, měl hladký výstřih bez límce. V 19. století se šířka šosů zmenšovala a začal se šít stojací límec, vyráběl se buď z šedého nebarveného sukna, nebo ze sukna barveného (zelený, modrý, červený), zapínání bylo na háčky či mosazné knoflíky. Dlouhé kabáty byly privilegiem ženatých mužů. V zimě se nosily kožichy, které se obracely srstí dovnitř. Chudí chalupníci a svobodní mládenci nosili krátký kabát, tzv. kazajku či kamizolu. Dále se hodně nosily klobouky (široké, ploché, obvykle černé) a čapky (ze sukna či sametu). Kožený pás s několika přezkami se vyskytoval jen v některých oblastech. Muži nosili především holínky, dřeváky, starší střevíce a barevné pletené punčochy. Holínky se někdy na horním okraji zdobily.

Kroj

Kroj je definován jako oděv, charakteristický pro určitý kraj, dobu nebo organizaci. Nese výrazné prvky tradice, znatelné ve výsledné formě, způsobu užívání a udržování, ve vazbách na charakter prostředí a specifikum místa. Mezi důležité znaky lidového kroje patří tendence uchovávat staré, užitím ověřené a vyhovující prvky šatu a přenášet je více či méně pozměněné formě do dalších generací.¹²

Je vývojově mladší s porovnáním oděvu v lidové kultuře. Kroj se nevyskytoval všude, například v chudých a hospodářsky zaostalých oblastech se nevyvinul. Vznik a vývoj souvisel s hospodářským a sociálním vzestupem venkova na přelomu 18. a 19. století. Kroj představoval reprezentační oděv, vyjadřující mimo jiné vědomou příslušnost nositele k vesnickému prostředí.

V polovině 19. století na některých místech kroj dokonce zanikl, protože se začala rozšiřovat tovární produkce. Avšak na konci 19. století se oživil zájem o lidové kroje (v souvislosti s národopisným zájmem, agrárnickým hnutím, snahy o národní emancipaci). Opět se začaly nosit staré kroje nebo se zhotovovaly napodobeniny slavnostních oděvů, napodobování pokračovalo také v první polovině 20. století – vedlo k necitlivým úpravám, spíše lidovou tradici deformovaly. Každopádně konec 19. století znamenal zánik lidových krojů v jejich původní funkci, jen někde se udržel.¹³

Tradice nošení krojů ustala po druhé světové válce. Lidové slavnosti se změnily

¹² LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha, 2001. str. 7 – 10.

¹³ VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha, 1998. str. 144.

ve folklórní festivaly. Kroj bývá považován za kostým a péče o něj je záležitostí kultury.

Všechny kroje spojuje jejich užití a účel, avšak můžeme nalézt odlišné znaky charakteristické pro určitou oblast.

Kroje se přestaly v některých oblastech nosit kolem poloviny 19. století, staly se součástí historie. Na Chodsku se nošení krojů udrželo do poloviny 20. století. Dodnes se nosí kroje pouze na jihovýchodě republiky a na Slovácku (Uherské Hradiště, Kyjov, Kroměříž), jinak se už lidové kroje řadu let na našem území nenosí.

Ze všech nejoblíbenější je kyjevský kroj, který je bohatě vyšívaný a krátký. V severních a východních Čechách byl prostší oděv, ne taková honosnost jako na Moravě či jižních Čechách.

Obživa

Před průmyslovou revolucí v 19. století převládala zemědělská výroba na většině území jako hlavní způsob obživy. V Polabí byly zakládány velké statky, kde hospodáři pěstovali ve velkém pro trh: obilí, chmel, ovoce, zeleninu. Důraz se kladl na pěstování obilovin. Pěstovaly se i okopaniny a píce (od konce 18. století brambory, od poloviny 19. století cukrová řepa). Od počátku 19. století varianty úhorových systémů se nahradily střídavým (bezúhorovým) hospodařením. V jednotlivých oblastech se odlišovaly typy používaného zemědělského nářadí.

2.2 Řemesla

Úrodná česká kotlina, moravské úvaly a roviny kolem velkých řek byly od konce 18. století, především od zrušení nevolnictví, příhodnou krajinou pro růst lidové kultury.¹⁴

Přelouč

Pro město Přelouč byly charakteristické jarmarky, jako i v dalších místech, jež povolili panovníci. Například Marie Terezie povolila konání dobytčího trhu. Pořádání jarmarků se stalo tradicí převládající až do 20. století. Především Přelouč byl známý perleťářstvím, zde roku 1858 vznikla první dílna u nás. Perleťové knoflíky dovezené

¹⁴ LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha, 2001. str. 224.

ze zahraničí, byly pro Čechy cenově nedostupné, začaly se proto objevovat domácí dílny. Z perleti se vyráběly knoflíky, upomínkové předměty a užívalo se jí i v nábytkářském odvětví kvůli vysokému lesku a zdobnosti. Perleťářství v Evropě z počátku využívalo schránky sladkovodních perlorodek, ale postupem času vodní toky znečistil průmyslový odpad. Ke konci 19. století začalo perleťářství upadat kvůli rostoucím cenám surovin. Sice v letech 1906 – 1909 proběhla jeho modernizace, dokonce byla založena perleťářská škola v Přelouči, avšak toto řemeslo definitivně zaniklo během první světové války.

Město postavilo také cukrovar (otevřený 1869). Ve dvacátých letech dvacátého století koupili akcie rolníci. Cukrovar zanikl po znárodnění v roce 1948.

Otakar Ludvík postavil první přeloučskou knihtiskárnu. Jako cukrovar byla znárodněna a roku 1951 zrušena.

V Přelouči se vyskytovalo také košíkářství.

Choltice

Choltice byly zase známé zpracováním lnu. V roce 1736 byla založena první faktorie, která stála v kuželně na pozemku pozdějšího JZD. V přízemí zámku vznikla přadlácká škola. Tkalcovství mělo v Cholticích tradici už od dob předbělohorských. Suroviny pocházely z Letovic a potom z Lince v Rakousku. Práce se rozdělila – někteří předli vlnu a bavlnu ve faktoriích, jiní doma len, další bílili plátno. Pro choltickou faktorii pracovali v Heřmanově Městci, Vysokém Mýtě, Chrudimi, Přelouči, Ronově nad Doubravou, Bílém Podolí a Podhořanech. Orientální společnost přivážela tabák, koření, cukr, barvy, vlnu z východních zemí a dovážela tam plátno, poskytovala tedy tkalcům suroviny, ti jí odváděli hotové výrobky. Kolem roku 1840 faktorie zanikla, protože na trhu byl nadbytek anglického textilu.

Hrabě Thun zde v roce 1881 postavil cukrovar, který později prodal podnikatelům z Chrudimi.

Firma HA-NEK vznikla v roce 1928, zaměřila se na výrobu průtiskových rozmnožovacích strojů na elektronický a ruční pohon. Firma se roku 1949 změnila na výrobní družstvo, později, v šedesátých letech, se zavedl nový název – Cyklos. Nabídka se rozšířila o výrobky z kancelářské a polygrafické techniky. V současné době vyváží asi 60% do zahraničí.¹⁵

¹⁵ BOROVEC, Petr. *Historie a současnost podnikání na Pardubicku*. Žehušice, 2007. str. 171 – 176.

Turkovice

V obci Turkovice byly zastoupeny řemesla jako ševci, knoflíkáři, zemědělci a krejčí.¹⁶

Horní Raškovice

V lomech v Horních Raškovicích těžili dělníci křemencový kámen na výrobu mlynářských kamenů. Lomy byly nejlepší v českém království a zásobily asi stovky mlýnů. V 18. století těžba postupně upadá, až zcela zanikne a lomy jsou zatopeny vodou – vznikly tůně. I když už se kámen nelámá, lomy se využívaly jako zásobárna vody.

2.3 Denní práce

Na venkově do počátku 20. století převládala ruční práce, lidé prací žili. Dnešní dovolená či relaxace dříve nebyla nebo byla v jiné formě. Muž se staral o dobytek, hospodářství, pracoval na poli. Žena naopak trávila více času v domácnosti, věnovala se dětem, připravovala jídlo. Někdy pomáhala na poli. Jinak pracovala celá rodina, ani děti nezůstaly stranou.

Rok byl rozdělen na obtížné chvíle a šťastné – svátky. Každou neděli se dodržoval klid, vykonávala se jen neodkladná práce. Svátky se slavily i několik dní.

2.4 Zvyky a obyčeje

Nový rok

V tento den se říkalo: jak se člověk má na 1. ledna, tak se bude mít i po celý rok. Tradovalo se domácí pečení vánoček.

Tři králové

Na Tři krále se pouštěly v míse s vodou lodičky z ořechových skořápek a se zapálenou svíčkou, pokud se srazily lodičky milenců, budou mít svatbu, pokud ne –

¹⁶ Na základě informací získaných od dotazovaných starostů obcí.

- rozejdou se. Zároveň se lilo i olovo do vody, z odlitku se předpovídala budoucnost. Skupinka tří chlapců, převlečené za krále, chodívala po vesnici, občas je doprovázela dívka převlečená za anděla a čert. Hospodář či výměnkář psal na dveře K+M+B+ křídou posvěcenou farářem, naproti tomu hospodyně dávala sůl a svěcenou vodu dobytku.

Tučný čtvrtek

Tučný čtvrtek byl charakteristický pečením masa, buchet, vdolků, smažením šišek u hospodyně a chasa měla od poledne volno.

Masopustní úterek (Ostatek)

Veselí zajišťovala především chasa. Chodívala převlečena za masky jako medvěd, kominík, slečna, bába s nůží apod. Vždy jeden šel vepředu s muzikou a jako první vcházel do stavení, zeptal se, zda může průvod vejít, zároveň zval hospodáře na večerní zábavu do hospody. Další ukládal dárky do pokladnice, jiný tancoval s hospodyní a dívkou. Po obejití celé vesnice nesl průvod kominíka na žebříku, který končí v hospodě, kde se tančí do ranních hodin.

Popeleční středa

Muži potkávali ženy, které nesly hrnec s rozpuštěným mýdlem. Jestliže se nenechal potřít, musel zaplatit. Vybrané peníze ženy propily.

Svatý Matěj (24. 2.)

Děti běhávaly bosé do zahrad svých rodičů, když ještě slunce nevyšlo. V zahradě se zastavily u stromu, do něhož bouchaly vařečkou, potom běžely k dalšímu.¹⁷

Doba půstu

Šest týdnů mezi Masopustem a Velikonocemi je obdobím půstu. Každá neděle v tomto období se nějak nazývala a měla svůj význam.

První neděli lidé říkali Pučálka podle jídla, jež se v ten den vařilo. Namočený hrách se opražil na másle, osolil a opepřil.

O druhé neděli – Samozetná – se uklízelo a vymetaly se saze.

¹⁷ *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko: dějinný a místopisný obraz*. Díl 2, část 1, Lid, jeho kulturní život a práce. Pardubice, 1905. str. 31 – 32.

Třetí neděle se jmenovala Kýchavná podle rčení: kolikrát kdo kýchne, tolik let bude žít, jestliže kýchne člověk třikrát, nebude po celý rok stonat.

Na Družebnou neděli se pekli koláče s nejednou náplní. Název je pravděpodobně odvozen od zábav mládeže.¹⁸

Dopoledne o Smrtné neděli (5. neděle postní) chodily dívky a zpívaly. Odpoledne společně s chasou odnesly smrt (tzv. vynášení smrti), představovala tyč ověšená kouskami hadrů, hodily ji do rybníka či potoka. Potom rychle utíkají zpátky, aby je smrt nechytla. Říkávalo se, že kdo doběhl poslední, ten do roka zemře.

Poslední postní neděli před Velikonocemi (Květná neděle) se posvěcené větvičky jív a vrb dávaly za obrazy, křížky, složené z větviček, se zase dávaly na pole a za krovy. Pupeny (kočičky) se polykaly jako prevence proti bolesti v krku. Také se házely do studní, jež znamenalo čistotu vody. Lidé se oblékali do slavnostních šatů, aby mohli „vykvést“.

Zelený čtvrtek

Jedly se na lačno „jidášky“ s medem, to ochraňovalo před hadím uštknutím. Jestliže se dívka chtěla vdát, musela přede všemi umýt kazatelnu. Přesazovaly se i květiny, budou zelené, zaséval se len. Člověku, který jedl hrách na zelený čtvrtek, padly dobře šaty po celý rok.

Bílá sobota

Po zazvonění zvonů utíkaly ženy k potoku se umýt pro krásu. Větraly se peřiny, aby se vyhnaly blechy, zametalo se ve staveních, páčil se Jidáš (směs svčencých kočiček neboli jívy s lipovým dřevem a svčencými oleji)¹⁹ a uhlí se házelo do studně kvůli zdravé vodě.

Velikonoční pondělí

Chlapci či mládenci chodili s pomlázkami, od hospodyň a dívek dostali malované kraslice. Odpoledne se sešli na kopci, kde hráli o vejce.

¹⁸ VOJANCOVÁ, Ilona. *Výroční obyčeje na Pardubicku: přehled a stručná charakteristika*. Pardubice, 1990. str. 2 – 3.

¹⁹ *Bílá sobota* [online].

Mladá Velikonoc

První neděli mohly ženy zase ony chodit po pomlázce, avšak pouze ve svých domech, u příbuzných nebo k sousedům.

První duben

Znamenal veselý den, kdy si lidé tropili z ostatních žerty. Napálený byl obdarován nakonec výrokem: „Apríl!“

Sv. Filip a Jakub (1. května)

Večer před sv. Filipem a Jakubem se pálila za vesnicí čarodějnice – omotané koště hadry, polité kolomazí, petrolejem a smůlou. Proti „škodění“ čarodějnic dávali lidé do chléva, za okna, dveře, dokonce i do hnoje větvičku trnky.

První květen

Po vesnici chodila muzika, ženich dal své nevěstě, nebo mládenec své milé ozdobenou břízu pod okno.

Hod Boží svatodušní

Stejně jako Velikonoce mají i svatodušní svátky (neboli Letnice) pohyblivé datum. Slavíme je vždy padesát dní po Zmrtvýchvstání Páně. Letnice jsou svátkem, kdy si připomínáme seslání Ducha svatého.²⁰

Tento svátek se slaví v neděli. V sobotu navečer práskali kluci biči. Lidé dávali za obrazy větvičky lípy, aby v domě byl Duch. Večer na Hod Boží svatodušní kluci hráli na vrbové trubky a vrbové píšťaly.

Pondělí svatodušní

Ráno dávali chlapci před okno své milé břízku, jestliže ho dívka nechtěla, břízku porazila. Mládenci vztyčili uprostřed návsi, poblíž hospody, smrk, nebo bidlo, které neslo malý smrček. Vše bylo ozdobeno mašlemi. Kolem smrku byly rozmístěny malé břízy. Pokud se někdo odvážil, vyšplhal nahoru, mohl si nechat strhnutou mašli, kterou si vzal s sebou k muzice. Odpoledne chasa chodila po vsi, stavovala se pro dívky. Pokud s nimi šly, břízka se skácela. Večer se smrk porazil a odnesl se ke starostovi.

²⁰ *Boží Hod svatodušní* [online].

Kolem půlnoci se vyháněl dobytek k pastvě, kdo se opozdil, posmívali se mu ostatní celý rok.

Rozmarýna

Někde také o svatodušních svátcích zdobili kluci rozmarýnu. Sešli se v hospodě, procházeli vesnicí ve dvojicích, uprostřed průvodu chodila s nimi malá dívka, jež nesla kytičku rozmarýny. Večer při muzice se rozmarýna vydražila – kupovaly dívky, protože rozmarýna pro ně znamenala čest.

Sv. Jan Křtitel (24. červen)

Usekl se proutek lísky, který se zakopal do země. Za rok se vykopal a věštilo se z něho.

Dávání věnce na kříž

Tento svátek se konal po sv. Duchu. Dívky dávaly věnec na kříž. Sešly se vždy v hospodě s chlapci. Odtud šli ke kříži v párech (dvojstupu). Nejmladší z nich říkali připravenou řeč. Dívka vybrala, kdo z kluků pověsí věnec na kříž. Odtud se šel celý průvod zpět do hospody, kde se tančilo až do rána. Den před svátkem se však věšely malé věnečky, které dívky vyrobily a mládenci jim je pomohli pověsit na hřebíky na kříži. Potom dívky připravily pro ně malé pohoštění.

Čištění studánek

Tradice se dodržovala jen v některých vesnicích. Chodilo se ke studánce, která se vyčistila. Následoval projev mláďenců a dívek, potom se šlo do hospody tančit.²¹

Dožínky

Jednalo se o slavnost na ukončení sklizně. Vazačky uvaly věnec z obilí a polních květin a s poslední fůrou ho vezly hospodáři. Nejhezčí vazačka jej předala hospodáři a ten jej uložil, aby obilí z tohoto věnce přidal do jarní setby. Hospodář připravil pohoštění pro všechny žence i vazačky.²²

²¹ *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko: dějinný a místopisný obraz*. Díl 2, část 1, Lid, jeho kulturní život a práce. Pardubice, 1905. str. 32 – 37.

²² VOJANCOVÁ, Ilona. *Výroční obyčeje na Pardubicku: přehled a stručná charakteristika*. Pardubice, 1990. str. 4.

Stínání kohouta

Stínání kohouta bylo posvícení, jež se konalo vždy v úterý. Muž v masce kata přinesl svázaného kohouta na náves, kde ho až ke krku zahrabal. Po pronesení řeči utál kohoutovi hlavu. Nemusel tít pouze kat, kdo zaplatil určitý obnos, mohl se pokusit se zavázanýma očima a z určité dálky stít kohouta. Jestliže se mu to podařilo, během průvodu vsí byl oslavován. Vše bylo zakončeno tancem.

Házení kozla

Tradice se konala jako závěr posvícení. Nazdobený kozel byl přiveden za hudby k hospodě. Tam popravčí s papírovou korunou a mečem u pasu měl proslov. Pomáhali mu dva přestrojení muži. Následně byl kozel popraven; připravil se z něho guláš. Hluboká ztráta kozla se samozřejmě náležitě zapila.

Kateřina

Zvyk se slavil poslední neděli před adventem. Každý rok se u někoho ve stavení, ale zpravidla u starosty, pořádala pohoštění, na které každý přispěl dle svých možností (jídlo, peníze, ...). Nejváženější hospodyně byla Kateřinou.

Určený člověk chodil po staveních a sbíral drůbež, chléb, sýr apod. Potom sezval ostatní k večeři, na dvoře hrála muzika. Po večeři se pokračovalo v hospodě.

Štědrý den

Na Štědrý den se dodržovalo mnoho tradic. Pekly se koláče, první upečený se dal příchozímu, aby se dobře upekly i ty další. Dívky loupaly jablka. Jestliže se slupka přetrhla, říkalo se, že se nevdá. Pod talíře na stole se dávaly uhel a raneček, jež symbolizovaly smrt a opuštění domu. Lidé pak, neseznámeni, kde co bylo, mohli jednu věc najít. Nevyhazovaly se skořápky a smetí, jelikož jinak by přišli zloději.

Večeřela se: polévka, jáhly se švestkami, kuba, hrách, v bohatších rodinách dokonce ryby, káva, pak vánočka, jablka, ořechy. Hospodyně nesměla vstát od večeře, protože jinak by husy dobře neseďely.

Kousek vánočky se dával dobytku, aby dobře dožil, psovi se dával česnek, aby byl zlý, husám taky, aby štípaly. Vůbec všem domácím zvířatům se dávala bohatší večeře.

Po večeři dívky lily olovo do mísy s vodou a věštily budoucnost. Také házely pantoflem ke dveřím, jestliže špička boty směřovala k nim, tradovalo se, že se vdá. Staří lidé chodívali po vesnici a zpívali koledy.

Svátek sv. Štěpána

Děti chodily koledovat. Chasa celý den různě dělala žerty, vtípky, naschvály po staveních.

Silvestr

Nejprve lidi šli na odpolední svaté požehnání a kázání. Poslední den v roce se slavil veselým besedováním v hospodě.²³

²³ *Pardubicko, Holicko, Přeloučsko: dějinný a místopisný obraz*. Díl 2, část 1, Lid, jeho kulturní život a práce. Pardubice, 1905. str. 30 – 38.

3. Současnost

Po roce 1989 se objevily nové možnosti. Lidé náhle mohli podnikat, obnovit staré „zakázané“ zvyky, zavést nové tradice apod. Ovšem v některých obcích se jedná (při obnově tradic) spíše o propagaci či reklamu atd.

Vznikl trend lidí stěhovat se do větších územních sídel, což znamenalo odliv populace z venkova. Zpravidla se lidé stěhovali z důvodu nenalezení práce, ale i za službami – kultura, obchody, ...

Důležité postavení při případné obnově tradic, či utváření nových tradic představuje úřad – zastupitelstvo. Jakou bude mít vizi o fungování obce, zda se zapojí obyvatelé do kulturních akcí a do upravování, modernizování a rozvoje obce, věnovat pozornost dětem. Myslím si, že právě na nich záleží, zda zůstanou trvale ve svém rodišti po studiu a pokračovat v práci předků – např. areál pro děti jako dětské hřiště s pískovištěm a klouzačkou, zájmové kroužky týkajících se tradic atd.

3.1 Zvyky a obyčeje

Masopust

V současnosti se koná již pouze ve vybraných vesnicích. V dohodnutou dobu se sejdou dobrovolníci. Když jsou kompletní, vychází na cestu vesnicí. Nejdůležitější postavy masopustu jsou: matka, koňšel, medvědář, medvěd, kominík, smrtka.

Velikonoční pondělí

Ráno chodí děti samy, nebo s rodiči, koledovat. Obvykle dostávají obarvené, malované vejce, pak se dávají také čokoládová vajíčka, zajíčci, sušenky, lízátko. Malí koledníci však nejprve musí říct básničku, říkanku, za to dostanou odměnu.

Přelom března dubna

V uvedených měsících se na rozhledně Barborce slavnostně otevírá sezona.

30. dubna

Tento den je znám spíše jako čarodějnice. Na bezpečném místě se postaví velká dřevěná hranice, nahoru se dá vyrobená čarodějnice.

Rovněž se staví májky. Strom je ze $\frac{3}{4}$ zbaven kůry, zbytek horních větví se ozdobí mašlemi a připevní se věnec. V některých vesnicích se stane, že sousedé z okolní vesnice májku pokácí, když je špatná stráž.

Ve Svinčanech jsou vybraní obyvatelé osloveni patentem – budou poctěni návštěvou Komise pro pálení čarodějnic a pohoštěním průvodu. Zpravidla bývá osloveno 4 až 5 lidí, kteří jsou ochotni přijmout průvod. Při průvodu probíhá i pasování na dobré sousedy.

Sv. Jan

U rozhledny Barborky se na tento svátek koná svatojánská noc. Program začíná v pět hodin odpoledne a každý rok je jinak zaměřen. Například šermování, lukostřelba (2006), western (2007). Okolo desáté hodiny bývá ohňostroj.

Říjen

Slavnostně se zakončuje sezona na Barborce.

Barbora (4. prosince)

Na sv. Barborku se řežou větve třešní, které by měly na Vánoce rozkvést. Rozhledně Barborce se chodí přát k svátku. Pokud žena vyjde nahoru, dostane větvíčku třešně, jestliže nahoru vyjde muž, dostane ochutnávku vybraného alkoholu.

Rozsvěcení vánočního stromku

Obyvatelé Svinčan zdobí živý strom u kostela sv. Vavřince, nakonec děti zpívají koledy.

Štědrý den

Po štědrovečerní večeři se lidé sejdou u svinčanského vánočního stromku.

Plesy

Zima je časem plesů. Organizátory bývají většinou různé dobrovolné spolky – hasiči, myslivci, rybáři, někdy je pořadatelem obec. V některých obcích a městech je

připraveno předtančení nebo půlnoční překvapení. Všechny plesy jsou charakteristické tombolou, kde se často objeví i nevšední dary.²⁴

3.2 Tradice, řemesla, zábava

Svinčany a okolí

V okolí zmiňovaných Svinčan byla postavena rozhledna Barborka v roce 2004. V její blízkosti vede naučná stezka.

Její stavba proběhla díky finanční dotaci Pardubického kraje, z Programu obnovy venkova 2004, dále přispěly organizace: Podhůří Železných hor a Bauset, a.s.

Název Barborka byl odvozen od svaté Barbory, patronky kameníků, kteří mají ve zdejší krajině tradici výroby mlýnských kamenů.

Od postavení se tu koná řada akcí. Například dne 9. 6. 2007 byl zahájen první ročník akce Tradice Železnohorského regionu - byla předváděna řezbářská práce pana Josefa Cypriána (také vytvořil sochu sv. Barbory), kovářství pana Kučery, kamenné plastiky od Terezy Hanušové a Vojtěcha France, keramické práce paní ing. Evy Mašinové, která vede i zájmovou činnost pro děti. Své taneční umění předvedly děti ze souboru Radost z Pardubic.

V okolí Barborky se nachází Naučná stezka Raškovickými lomy. Dostavba areálu a zkvalitňování jeho služeb stále probíhá. V roce 2007 bylo vybudování sociální zázemí a kryté podium. V následujících letech se plánuje venkovní výstavní expozice na téma: tradiční řemesla a výrobky regionu.

Pan František Holek si otevřel své truhlářství v roce 1991, kde pracuje také jeho syn Milan. Naopak pan Vratislav Jelínek a jeho sourozenci pokračují v tradici soukromého zemědělce.²⁵

Přelouč

V devadesátých letech založil v Přelouči Rostislav Kaska pekařství, jehož tatínek pracoval také jako pekař. Nová firma je pouze rodinným podnikem, členové rodiny opustili svá zaměstnání a museli se naučit péct koláče, slané pečivo, chléb atd. Firma se

²⁴ Na základě informací získaných z osobního rozhovoru s Josefem Blažkem, Pardubice, 22.11.2007.

²⁵ KOČÍ, Ladislav; et al. *Svinčany: od dávné minulosti k současnosti 1226 – 1996*. Svinčany, 1996. str. 38.

začala rozšiřovat, dnes vlastní několik dalších prodejen. V roce 2006 majitel pekařství přestavěl pekárnu, aby vyhovovala hygienickým a bezpečnostním normám Evropské unie.²⁶

Turkovice

Rodina Peckova se mnoho let věnuje hudbě a rodina Stárkova se naopak zabývá zemědělstvím v Turkovicích. V současné době je v obci mateřská škola a kulturní středisko, kde se nachází restaurace a sál, na kterém se konají taneční zábavy, kulturní akce pro občany a pro děti. Zájem a podpora obyvatel je průměrná jako je zpravidla ve všech obcích. V roce 2007 zde proběhlo první setkání rodáků a přátel obce za velmi dobré účasti. V obci nejsou žádní sponzoři, veškeré kulturní náklady na probíhající akce hradí obec. Občané vypomáhají příležitostnými brigádami - pomoc při likvidaci živelných pohrom, dále při úklidu a udržování obce. Obec čerpá dotace z programu obnovy venkova z Pardubického kraje.

Mokošín

Dříve v obci Mokošín převládalo perleťářství. Nachází se zde sportoviště a kulturní areál, ze strany obyvatelstva je minimální zájem o kulturní dění v obci (například iniciativa, podpora při akcích pořádaných obcí apod.). Sice v obci není charakteristický návrat k lidovému řemeslu, avšak na zdejším vrchu se v současné době nachází socha Mokoše. Představuje slovanskou bohyni – Matku zemi. Je zosobněním vlhké, úrodné a plodné země. Na mokošínském kopci se každoročně scházejí členové občanského sdružení Rodná víra, která usiluje o obnovu původních českých duchovních a hmotných zvyků. Socha byla postavena 26. 10. 2007, kdy se zpravidla poslední říjnový pátek slaví společenství den Matky země, bohyně Mokoše.²⁷ Socha je vyřezána z lipového dřeva a váží asi 500 kilogramů. Rodná víra nespadá do tradičních řemesel, folkloru, ale třeba se časem vytvoří nová tradice, kterou budou lidé rádi dodržovat a těšit se na ni, i když se bude ubírat jiným směrem.²⁸

²⁶ BOROVEC, Petr. *Historie a současnost podnikání na Pardubicku*. Žehušice, 2007. str. 221.

²⁷ *Rodná víra: O nás, Východočeská obec, Mokoš* [online]

²⁸ Na základě informací získaných od dotazovaných starostů obcí.

4. Výzkum

Zabývala jsem se výzkumem u dětí pátých tříd základních škol. Použila jsem dotazník jako výzkumnou metodu. V dotazníku jsem použila jak uzavřených, tak otevřených otázek týkající se zájmových aktivit dětí a jaké by je zajímaly.

Myslím si, že jejich názory a zájmy jsou důležitým prvkem pro obnovu či vytváření nových tradic v mikroregionu. Jaké zájmové činnosti by se pro ně připravily, aby je zajímaly a pokračovaly v budoucnosti, popř. by předaly další generaci.

4.1 Příprava výzkumu

Nejprve jsem si stanovila hypotézy:

1. U žáků pátých tříd v daném regionu převládají spíše zájmové aktivity týkající se sportovních her (fotbal, basketbal, tanec) než keramické, výtvarné kroužky.
2. Je více rodin žáků, které dodržují tradice jako pečení vánočního cukroví, pomlázku o Velikonocích, pálení čarodějnic než těch, které žádné tradice nemají.
3. Více zajímavé jsou pro děti kroužky (zabývající se lidovými tradicemi) rukodělné práce a malování než lidové tance.

Vypracovala jsem dotazník s několika otázkami a rozeslala školám, po odevzdání vyplněných dotazníků jsem zpracovávala výsledky. (Vzor dotazníků viz příloha).

4.2 Výsledky výzkumu

První hypotézu mohu potvrdit (verifikovat). Výzkum ukázal větší zastoupení dětí u sportovních aktivit, jako je florbal, fotbal, basketbal, aerobik, taneční kroužek atd., než u keramického kroužku a výtvarného.

I druhou hypotézu mohu verifikovat. Ve všech odevzdaných dotaznících nebyl ani jeden žák, který by neuvedl „nic“.

Třetí hypotéza je též potvrzena. Lidové tance představovaly vůbec nejmenší zájem pro děti.

V následující části se zamýšlím a popíšu jednotlivé odpovědi u každé školy (ZŠ Choltice a ZŠ Přelouč).

4.3 ZŠ Choltice

Nejvíce dětí (asi $\frac{1}{3}$) bydlí v Cholticích, potom v Turkovicích, Bezděkově, Veselí, Sovoluskách a Urbancích, ... Ne všechny obce sousedí přímo s Cholticemi.

U žáků páté třídy je obrovský zájem o fotbal, florbal, aerobik, keramiku a volejbal. Ze 34 žáků odpověděli dva nic – nenavštěvují žádný kroužek. Je tu velmi široká škála zájmových kroužků: od sportovních (aerobik, fotbal, volejbal, jízda na koni, rybaření, rugby, taneční kroužek) přes výtvarné (paličkování, výtvarný kroužek, malování, keramiku), hudební (keyboard, trumpeta, klávesy, flétna, sbor) až po angličtinu a skateboard. Uvedené kroužky se konají převážně v pondělí, středu a pátek. Děti napsaly také víkendové dny, kdy jezdí na koni nebo hrají fotbal. Kde se nejvíce kroužky pořádají? Jednoznačně ve škole, pak následují Choltice. Děti také dojíždějí do ZUŠ Přelouč a okolních obcí.

Velmi zajímavé byly zvyky popsané dětmi, které dodržují doma. Pro ilustraci jsem dětem napověděla příklady: o Velikonocích chodím na pomlázku, na konci dubna pálíme čarodějnice, pečeme doma vánoční cukroví. Obávala jsem se, že děti budou kroužkovat jen „ilustrační“ příklady, ale děti jsem podcenila. Sice zakroužkovaly zmiňované příklady, avšak připisovaly další, dokonce o některých jsem si myslela, že se už ani nedodržují. Skoro všechny děti udržují tradici pálení čarodějnic (s rodinou, v obci atd.), jedno uvedlo i stavění májky. Je však pravda, když projíždíme vesnicemi a městy, vidíme stát téměř všude barevnou májku. Děti nezapomněly ani na barvení vajíček.

U dvou žáků doma dodržují Barborku – dávání přinesených většinou třešňových větviček do vázy. Dále psali (už jednotlivě) pečení beránků, zdobení a pečení perníčků, vánočního cukroví, mezi lidové tradice či zvyky řadí Vánoce a narozeniny. Zaskočilo mě pečení vánočního cukroví. Tento zvyk uvedl pouze jeden žák. Možná děti zapomněly nebo vánoční cukroví pečou maminky ne ony nebo využívají doma nabídky

trhu - nakoupí hotové upečené vánoční cukroví, které dnes můžeme koupit v předvánočním období téměř ve všech obchodech.

Děti zaujala nabídka kroužků, týkajících se lidových tradic, rukodělné práce a malování. Objevilo se i několik dětí, které vůbec nic nezajímalo. Někteří ovšem v rukodělných pracích nechtěli vyšívání, jiní chtěli jen vyšívání nebo práci s kovem.

Zaměřila jsem se i na četnost kroužků u dětí – kolik kroužků má dítě týdně:

- jeden kroužek týdně má 21 dětí,
- dva kroužky týdně 6 dětí,
- tři kroužky týdně 3 děti,
- čtyři kroužky týdně 2 děti.

Samozřejmě musíme brát v úvahu i děti bez žádné zájmové činnosti – celkem dvě.

4.4 ZŠ Přelouč, Masarykovo náměstí

Asi polovina dětí bydlí v Přelouči, potom následují Lhota pod Přeloučí, Brloh, další okolní obce.

U žáků je nejvíce zastoupen kroužek praktických dovedností, potom florbal a taneční kroužek. I tady člověk najde řadu zajímavých kroužků, opět bych je rozdělila: sportovní (florbal, taneční kroužek, sportovní kroužek, aerobik, basketbal, hokejbal, jízda na koni, plavání, rugby, rybáři, tenis), hudební (flétna, zpěv, kytara, housle, klavír), výtvarné (keramika, malování, paličkování, výtvarný kroužek) a jako další kroužek praktických dovedností, kroužek vaření, angličtina, hasičský kroužek, letecký modelář, skaut, šachy. Objevily se děti, které nemají žádný zájmový kroužek. Převážně mají děti kroužky v pondělí, středu a čtvrtek. Některé napsaly sobotu a neděli, kdy jezdí na koni. Místem, kde probíhají zájmové aktivity je ZŠ Přelouč, ZUŠ Přelouč a DDM Přelouč.

I tady děti vyvrátily mé pochybnosti, zda nezakroužkují uvedené příklady a nic víc nenapíší. Téměř všichni pečou doma vánoční cukroví. Ze 33 dětí napsalo pečení vánočního cukroví 28! Dále následovalo pálení čarodějnic, velikonoční pomlázka. Děti uvedly dokonce zdobení vánočního stroměčku. Myslím si, že dnes si člověk neuvědomuje zdobení vánočního stroměčku jako zvyk či tradici. Ano, na Vánoce máme vánoční stromek, patří k Vánocům, ale na „akt“ zdobení se pozapomíná. Dva žáci také napsali dávání dárků o Vánocích. Jak si to vyložit? Jak si představují uvedený zvyk?

Zda z pohledu hmotného (něco dostanou) či jako tradici – nejde o cennost dárků, nýbrž o předání i kdyby pouze sladkostí, k Vánocům patří se obdarovávat, dát někomu dárek a od někoho ho přijmout. Sice jednotlivci, ale napsali o dodržování, řekla bych dnes ne moc slavených zvyků, lití olova a rozkrajování jablek. Co se týče ještě Vánoc, jeden žák uvedl štědrovečerní večeři – kapra. Dalším významným svátkem pro nás jsou Velikonoce. Opět je tu řada zajímavých tradic ze strany dotazovaných dětí. Vyfukování a zdobení vajíček, barvení vajíček, pomlázka, pečení beránka, zdobení stolu, i výroba pomlázky. Velice mě zaujal zvyk u jednoho žáka, jenž napsal pečení buchet každou sobotu, což je, si myslím, krásná a příjemná tradice.

Děti si z nabídky zájmových činností, týkající se lidových tradic, vybraly keramiku a rukodělné práce. Nejméně by je zajímaly lidové tance. Jednoho žáka nezaujala žádná uvedená aktivita. Také někteří chtěli vše kromě vyšívání, jiní by se rádi specializovali jen na práci se dřevem a kovem. U jednoho dotazníku bylo k nabídce připsáno paličkování.

Zajímalo mě, kolik kroužků tak děti mají za týden:

- třetina dětí jeden kroužek týdně,
- další třetina dva kroužky týdně,
- šest dětí tři kroužky týdně,
- dvě děti dokonce mají 4-5 zájmových kroužků během týdne.

Také v této škole byly čtyři děti, jež nenavštěvují žádný kroužek.

Je celá řada faktorů zasahujících do zájmové aktivity dětí. Obec málo osídlená a město. Je samozřejmé, že město má více zájmových aktivit pro děti než malá sídla. Jednak organizuje některé činnosti škola, pak umělecká škola, sokolovna apod.

Ve městě je více organizací zajišťujících kroužky pro děti. V menších obcích je omezený zájem (málo dětí), méně organizací, méně prostředků atd. Rodiče tu musí řešit také dopravu – dovézt děti například do města, počkat a přivézt zpět domů. Dalším důležitým faktorem jsou finance – dotace, granty, poplatky ze strany rodičů.

Neočekávala jsem u dětí v Přelouči tolik uvedených tradic a jejich rozmanitost než v Cholticích. Očekávala jsem opak. U žáků páté třídy na přeloučské škole převládala tradice pečení vánočního cukroví, u žáků ve stejné třídě v Cholticích pálení čarodějnic. Tento rozdíl lze logicky vysvětlit, protože Choltice mají více prostoru pro uspořádání

velkého ohně, je tu i více rodinných domů se zahradami. Ale jak vysvětlit rozdíl v pečení vánočního cukroví, to je otázka.

Je zajímavé, co děti považují za tradice, co je pro ně zvyk. Někdo má za tradici pečení buchet, jiný dávání dárků o Vánocích, slavení narozenin - svým způsobem je také tradice, protože každé narozeniny se zpravidla slaví a oslavenec dostane nějaký dárek. Některé svátky či tradice jsou tak zautomatizované, že si člověk neuvědomuje jejich tradičnost, ale některé děti ano. Rozmanitost zvyků, obyčejů a jejich označování za tradice ze strany dětí je dobré, možná si tradice budou pamatovat, slavit a předají je dalším generacím.

5. Návrhy na obnovu tradic a řemesel

Mikroregion Podhůří Železných hor charakterizovalo kromě řemesel také zemědělství. V oblasti se pěstovaly okopaniny, píce, cukrová řepa, obilí, chmel, ovoce, brambory a len. Přesto se obce a města v mikroregionu lišily. Například v Cholticích se zpracovával a pěstoval len, v Přelouči naopak převládalo perleťářství a košíkářství, v Turkovicích byla řemesla jako ševci, knoflíkáři a krejčí. V Horních Raškovicích se lámal kámen pro výrobu mlýnských kamenů.

V minulosti se tady slavilo mnoho svátků a zvyků: Tři králové, neděle v době půstu od Masopustu do Velikonoc, Kateřina atd.

Podle zkušeností by bylo dobré obnovit zvyky a svátky typické pro tuto oblast v minulosti. Organizace by samozřejmě záležela na možnostech pořadatele, zúčastněných či podmínkách obce.

Výsledky uvádí jako nejvhodnější formu prezentace předváděcí akce zaměřené na určité téma, kdy by program doprovázely ukázky lidových řemesel mikroregionu: perleťářství, košíkářství apod. Jaké metody se používaly dříve a jejich praktické předvedení. Dále by bylo zajímavé obnovit kroj běžný pro tuto oblast.

Pasivitě a nezájmu občanů o dění v obcích předejít nabídkou kvalitního programu, který by držení zvyků a tradic v kraji všem přiblížil a nabídl možnost si je vyzkoušet, nebo podílet se na jejich organizaci. S pořadatelstvím vyvstávají otázky financí, prostoru, zúčastněných a jejich iniciativy vhodného výběru doby pro uskutečnění akce.

Každá vesnice a město v mikroregionu mají předpoklady k navrácení či vytvoření lidových řemesel a obyčejů – obvykle bohatý a originální základ. Dnes neexistuje žádné omezení originálních nápadů, tedy ani návratu k tradicím. Pokud někdo přijde s plánem například výroby košíků, je schopen vybavit si dílnu, zajistit odbyt, splnit dané podmínky – může se obrátit také na EU se žádostí o grant.

Závěr

Práce popisuje mikroregion Podhůří železných hor, jeho řemesla v minulosti –
- perleťářství, košíkářství, ševcovství, zemědělství, lnářství atd. Obsahuje také slavení
tehdejších svátků a zvyků: Nový rok, Tři králové, Masopust, Velikonoce, ...

Dříve lidé dělili čas na těžkou práci a svátky. Zpravidla si potřebné nástroje sami
vyrobili a potraviny sami vypěstovali. Postupem času se výroba změnila,
zmodernizovala. Jednotlivá řemesla (švec, krejčí, kovář, mlynář,...), zastoupená
obvykle v každé obci, začala mizet, zanikat. Výroba v továrnách se soustřeďovala
do větších měst. Na držení lidových zvyků bylo stále méně času a tak jejich počet řídil.
Hodně tomu napomohla i politická situace (1948 – 1989). Dnes se drží málo tradic
oproti minulosti, ale slavíme jiné nám dříve neznámé svátky. Lidé se mohou inspirovat
ze svátků, tradic a zvyků v minulosti, případně je poupravit a dodržovat, předávat
z generace na generaci.

Některá řemesla jsou zřejmě určena jako doprovodný program na veřejné akce,
protože v moderní době jako povolání by se neudrželo. Společnost se zaměřuje na jiné
typy výrobků. Jde hlavně o velkovýrobu v továrně a nákup hotových věcí v marketech,
obchodním centrech, i když někde se ještě zachovaly tradiční trhy spojené se s Vánoci
nebo Velikonocemi. Člověk už nechodí k ševci pro boty.

Ukazuje se jako velké plus u některých vesnic v dané oblasti snaha o obnovu tradic,
vytváření dalších, které prezentují na akcích pořádaných pro veřejnost spolu s řemesly,
která by zřejmě upadla v zapomnění. Nejmladší generace by je pak znaly nejspíš jen
z pohádek, nebo vůbec. Život na venkově neznamená pro lidi nezájem o dění v obci,
sami nic nezorganizovat, nepomocť jiným pořadatelům. Naopak. Někteří lidé sami
aktivně vymýšlí, pátrají v minulosti, co by šlo uspořádat dnes. Záleží i na lidech
reprezentujících (zastupitelstvo, rady) vesnici, město. U dětí není jen zaměření zájmů
na sport, jsou kroužky zaměřené na výtvarnou oblast (malování, výtvarný kroužek,
keramika, paličkování). Samy děti podle výzkumu mají zájem o aktivity týkající se
lidových řemesel (rukodělné práce, lidové tance, divadlo).

Výstupy práce jsou:

1. návrh volnočasových aktivit pro děti související s tradiční lidovou kulturou,
2. zmapování současné situace z pohledu starostů obcí,
3. popis historických kořenů tradic, folkloru, zvyků.

Seznam použité literatury

BOROVEC, Petr. *Historie a současnost podnikání na Pardubicku*. Žehušice: Městské knihy, 2007. 227 s. ISBN 8-86699-47-1.

KOČÍ, Ladislav. *Svinčany a místní části Horní a Dolní Raškovice, Nákle: Na prahu dějin: pověsti, vzpomínky, fakta*. Svinčany: Obecní úřad, 2001. 46 s.

KOČÍ, Ladislav; et al. *Svinčany: od dávné minulosti k současnosti 1226 – 1996*. Svinčany: Obecní úřad, 1996. 48 s.

KABELÁČ, Karel. *Choltická kronika*. Choltice: Místní národní výbor, 1984. 46 s.

KUBÁŇ, Jan. *Kouzlo Valašska: valašská svatba na Horní Bečvě: národopisná črta zvyků, písní a nápěvů*. Praha: Tritton, 2000. 129 s. ISBN 80-7254-139-0.

LANGHAMMEROVÁ, Jiřina. *Lidové kroje z České republiky*. Praha: Lidové noviny, 2001. 262 s. ISBN 80-7106-239-6.

Pardubicko, Holicko, Přeloučsko: dějinný a místopisný obraz. Díl 2, část 1. Lid, jeho kulturní život a práce. Pardubice: vlastním nákladem, 1905. 328 s.

VOJANCOVÁ, Ilona. *Výroční zvyky na Pardubicku: přehled a stručná charakteristika*. Pardubice: Okresní kulturní středisko, 1990. 5 str.

VONDRUŠKA, Vlastimil; VONDRUŠKOVÁ, Alena. *Tradice lidové tvorby: lidová hmotná kultura v Čechách a na Moravě*. Praha: Artia, 1998. 191 s.

NERADÍLEK, Vladimír. *Obnova a péče o krajinu a přírodní prostředí: mikroregion Podhůří Železných hor* [CD-ROM; vlastnictví Podhůří Železných hor]. Podhůří Železných hor, Prosinec 2004. [cit. 26. února 2008].

Rodná víra: O nás [online]. [cit. 2. března 2008]. Dostupné na WWW:
<http://www.rodnavira.cz/o-nas>.

Rodní víra: Východočeská obec [online]. [cit. 2. března 2008]. Dostupné na WWW:
<http://www.rodnavira.cz/vychodoceska-obec>.

Rodná víra: Mokoš [online]. [cit. 2. března 2008]. Dostupné na WWW:
<http://www.rodnavira.cz/bohove/mokos>.

Bílá sobota [online]. [cit. 20. března 2008]. Dostupné na WWW:
http://www.revprirody.cz/data/0302/bila_sobota02.htm.

Boží Hod svatodušní [online]. [cit. 20. března 2008]. Dostupné na WWW:
<http://www.velkenemcice.farnost.cz/>.

Seznam příloh

1. Dotazník pro děti pátého ročníku základních škol.....	40
2. Dotazník pro starosty.....	41

Příloha: 1. Dotazník pro děti pátého ročníku základních škol

Zájmy, zvyky a tradice

Ahoj, chtěla bych tě poprosit o vyplnění tohoto krátkého dotazníku. U některých otázek musíš napsat odpověď, u jiných stačí zakroužkovat nabízenou odpověď.

Dotazník je anonymní, proto se nemusíš podepisovat. 😊 Tvé odpovědi budou zpracovány a pomůžou nejen mě, pro vypracování písemné práce do školy, ale i dalším organizacím věnujícím se této problematice.

Kde bydlíš?

Jakou zájmovou činnost děláš? (například: hraju fotbal, chodím do tanečního kroužku, chodím na kurz keramiky, ...)

-napiš

Které dny v týdnu máš zájmovou činnost či kroužek?

Kde ji máš? (například: ve škole, v Přelouči, v Pardubicích, ...)

-napiš

Dodržujete doma nějaké lidové zvyky? (například: pečeme doma vánoční cukroví, o Velikonocích chodím na pomlázku, na konci dubna pálíme čarodějnice)

-napiš

Když by sis mohl/a vybrat další zájmovou činnost, kroužek, který by se týkal lidových tradic, co by sis vybral/a z nabídky?

- a) divadlo
- b) malování
- c) keramika
- d) lidové tance
- e) rukodělné práce: práce se dřevem, kovem, vyšívání

😊 Děkuji ti za vyplnění dotazníku. 😊

Příloha: 2. Dotazník pro starosty

- 1) Jaká řemesla, tradice, folklór byly charakteristické pro obec, město + okolí v minulosti?

- 2) Existovala, existuje v obci, městě rodina, která si předává zvyky, řemesla z generace na generaci?

- 3) Jaká je situace dnes? Obnovují se tradice, zvyky, řemesla?

- 4) Nachází se ve městě / obci prostory pro kulturní akce?
 - zájem a podpora obyvatel
 - iniciativa, nové nápady
 - fondy, otázka financí (sponzoři, fondy Evropské unie, ...)

- 5) Popřípadě co doporučujete za literaturu zabývající se historií, vývojem tradic, řemesel, zvyků v mikroregionu.

- 6) Vaše poznámky, připomínky, nápady.